

המשגה של מבנה מועצות התלמידים הבית-ספריות בישראל: אפיון רמת פעילותן במגוון תחומי תוכן וזירות פעולה

אסתר כלפון

תקציר

בבתי ספר על-יסודיים רבים בישראל הפעילות של מועצות התלמידים מהווה חלק בלתי נפרד מהעיסוק בחינוך חברתי, וקיימת מודעות רבה לצורך לאפשר להן להיות מעורבות במגוון תחומים. מטרת המחקר המתואר הייתה להציע מודל מושגי למועצות תלמידים בית-ספריות ולאפיין את המבנה שלהן ואת רמת פעילותן. במחקר הכמותי השתתפו 600 תלמידים מבתי ספר על-יסודיים, ואלה העריכו את הפעילות של מועצות התלמידים ושל התלמידים הפעילים בהן. לשם כך מילאו התלמידים שאלון להערכת פעילות מועצת התלמידים. הממצאים מאפשרים להמשיג את מבנה מועצות התלמידים, ארגונים המתאפיינים בפעילויות במגוון תחומי תוכן וזירות פעולה. נוסף על כך, יש למחקר שלוש תרומות ייחודיות לתורת השטחות (facet theory); אלו יכולות לסייע לנו להבין טוב יותר את מועצות התלמידים ולהמשיגן, כמו גם לספק תיקוף סטטיסטי של המודל. המודל המושגי של מבנה מועצות התלמידים ופעילותן המתואר במחקר, עשוי לאפשר לבתי הספר להגדיר את מעצות התלמידים הפועלות בהם ולאבחן חוזקות ואתגרים בפעילותן. כמו כן הוא מאפשר לבחון דרכי פעולה נוספות להרחבת המסגרות, הזירות והתחומים שתלמידי בית הספר עשויים להיות פעילים ומעורבים בהם.

מילות מפתח: בתי ספר, חינוך חברתי, מועצות תלמידים, מעורבות תלמידים, תורת השטחות

מבוא

במדינות רבות בעולם, לרבות במדינת ישראל, פעילותן של מועצות תלמידים בבתי ספר יסודיים ועל-יסודיים מהווה חלק מהחינוך הבלתי פורמלי. רק חוקרים מעטים הבחינו בין סוגים של מועצות תלמידים (כלפון, 2012); נטען שהיכולת להגדיר הבדלים בין סוגים של מועצות תלמידים היא מוגבלת, כי מספרם הרב וגיוונם של סוגים אלה אינם מאפשרים הכללה (Alderson, 2000). במחקר הנוכחי נבחנו המבנה והפעילות של מועצות התלמידים הבית-ספריות, וזאת על מנת להציע מודל מושגי שיאפשר לבתי ספר להגדיר ולתאר את פעילות מועצת התלמידים בהם במגוון תחומי תוכן וזירות פעולה. בהתאם לכך נוסחה שאלת המחקר: כיצד אפשר להגדיר ולהמשיג את המבנה ואת הפעילות של מועצות התלמידים הבית-ספריות?

סקירת ספרות

החינוך החברתי בבתי הספר ומינהל חברה ונוער במשרד החינוך

בראשית המאה ה-20 הוגדר חינוך חברתי (social education) כ"אוסף של תהליכים חברתיים המתרחשים בבית הספר באופן סמוי" (Scott, 1908). משנות השלושים של המאה ה-20 ואילך תואר החינוך החברתי כ"אינדוקטרינציה", "תהליך של הנחלת עמדות או השקפות", "חינוך ערכי", "חינוך משלים", "ממשל עצמי של תלמידים" או "חברה צעירה" (גרוס וגולדרט, 2017; דרור, 2007). במשך כשישה עשורים שימש המושג בהקשר של פעילויות חברתיות שהתקיימו בבית הספר ומחוצה לו, ואלו הוגדרו כ"פעילות בלתי פורמלית המתרחשת מחוץ לשעות הלימודים" או כ"פעילות אקסטרה-קוריקולרית" (extracurricular activity) (דרור, 2007; זיוון, 2020). הגוף הראשון שטיפל בחינוך החברתי - מושג אשר הוגדר גם כ"חינוך משלים" בשנים שלפני הקמת המדינה ועד לשנת 1957 - היה לשכת הנוער. לשכת הנוער פעלה להרחבת הפעילויות הבלתי פורמליות בבתי הספר ומחוץ להם. בהמשך היא הוחלפה במחלקת הנוער, וזו המשיכה לקדם את פעילויות החינוך החברתי בבתי הספר היסודיים והעל-יסודיים. בשנת 1962 התפרסמה לראשונה תוכנית לימודים בתחום החינוך החברתי בבתי הספר היסודיים (דרור, 2007). ב-1965 הוקמה המחלקה לחינוך חברתי בבתי ספר על-יסודיים (דרור, 2007; קליבנסקי, 2007). בשנים תשכ"ו-תשל"א התפרסם החינוך החברתי, כתב עת מקצועי בתחום החינוך החברתי. כתב העת הזה שימש להפצת התפיסה החינוכית של משרד החינוך בנושא החינוך החברתי בבתי ספר על-יסודיים. ב-1970 פרסמה המחלקה לחינוך חברתי מסמך שהגדיר את המגמות ואת דרכי העבודה של פעילויות חברתיות המתקיימות מחוץ לתוכנית הלימודים. חינוך חברתי הוא מושג המקיף את כל תחומי החיים בבית הספר, לרבות את המתרחש בשעות חברה, בהפסקות ומחוץ למועדי השיעורים הפורמליים (Porumbu, 2014). חשוב לציין כי פעילויות החינוך החברתי הן פעילויות חינוכיות שיטתיות החותרות להשגת מטרות מוגדרות. עקרונות החינוך הבלתי פורמלי מתבטאים במאפיינים המרכזיים של פעילויות אלו: מהות המטרות, אופי התכנים, סוגי הפעילויות, סגנון ההנהגה המועדף, מהות ההישגים המבוקשים והדרכים להערכתם (גרוס וגולדרט, 2017). החינוך החברתי מנסה לפתח בקרב בני נוער ערכים ומימוניות חברתיות, לגבש את זהותם האישית והחברתית ולעודד למידה חברתית פעילה, כזו שעשויה לתרום להיותם אזרחים פעילים בקהילתם (דרור, 2004). לפי דיואי והוגי חינוך נוספים (Cremin, 1976; Heath, 2001), הלמידה החברתית מושתתת על העיקרון "למידה מתוך התנסות" (זיוון, 2020) - שיטה מרכזית בפדגוגיות המנסות להקנות ערכים לתלמידים. ההתנסויות החברתיות הפעילות בבית הספר ובקהילה גם מאפשרות ללומדים לעמוד על מגוון היבטים של ההווה החברתית, להתנסות באינטראקציות בין הפרט, הקבוצה והקהילה ולהפנים מנגנונים וחוקים הנדרשים להבטחת קיומה של חברה מתוקנת (דרור, 2004; כלפון ורומי, 2020; Porumbu, 2014).

בשנת 1972 הוקם אגף הנוער, ואליו סופחה המחלקה לחינוך חברתי. כעשרים שנה אחר כך, בשנת 1991, שונה שמו של אגף הנוער למינהל חברה ונוער (דרור, 2007). מינהל זה

הופקד על קידום פעילויות לצמיחה חברתית ולפיתוח ערכי, חברתי וקהילתי של בני הנוער בבתי הספר ומחוץ להם (נאמן ולסר, 2011). כמו כן המינהל הופקד על יצירת רצף חינוכי מערכתי בין המסגרות הבית-ספריות לבין המסגרות שמחוץ לבית הספר (זיוון, 2020). בשנת 2009 אוחדו יחידות המינהל: התחום של חינוך חברתי אוחד עם התחום של נוער וקהילה, ושני התחומים נכללו באגף חברתי קהילתי - תלמידים ונוער. ההתמקדות החינוכית של אגף זה הייתה בפיתוח תרבות פנאי ערכית לבני הנוער בישראל, כזו המבוססת על מעורבות חברתית-קהילתית ועל פיתוח של מנהיגות צעירה באמצעות קידום תנועות נוער, ארגוני נוער, מד"צים (מדריכים צעירים), מש"צים (מדריכי של"ח צעירים) ומועצות תלמידים (נאמן ולסר, 2011). בשנת 2019 פוצל האגף: תחום החינוך הבלתי פורמלי החוץ-בית ספרי, תחום אשר נכללו בו תנועות נוער, ארגוני נוער ומחלקות נוער, הועבר למשרד ממשלתי חדש - משרד ההשכלה הגבוהה והמשלימה (גולדרט, 2020). ביולי 2021 החליטה הממשלה החדשה לבטל את המשרד הזה והחזירה את סמכויותיו למשרד החינוך.

המחקר הנוכחי מתמקד בהמשגת המבנה והפעילות של מועצות התלמידים הבית-ספריות. מטרתיהן העיקריות של מועצות אלה הן לחנך את התלמידים לחיים בחברה דמוקרטית, להיות אזרחים פעילים המשפיעים על הכלל (כלפון, 2017; Halfon & Romi, 2019), לתרום לטיפוח אקלים חינוכי וחברתי מיטבי בבית הספר (כלפון, 2017; Fletcher et al., 2015), לקדם קשרים בין בית הספר לקהילה (Boylan, 2005; Mager & Nowak, 2012) ולסייע בקידום זכויות התלמידים ובמתן מענה לצורכיהם (Cross et al., 2014).

התפתחות מועצות תלמידים בעולם ובישראל

מועצת תלמידים ("חברת הילדים") היא גוף חינוכי הפועל בבתי ספר להטמעת חינוך לערכים חברתיים ודמוקרטיים ולטיפוח אזרחות פעילה בקרב ילדים ובני נוער (דרור, 1994, 2007א). מסגרת זו החלה לפעול בארץ ישראל כבר בתחילת המאה ה-20, ובהמשך הפכה פעילותה ממוסדת ורשמית. כבר בשנים 1919-1935 התקיימו בבתי ספר פעילויות של מועצות תלמידים כחלק מהחינוך החברתי ("החינוך המשלים") (דרור, 2007ב). הפעילויות האלו הושפעו מהגישות החינוכיות של מוסדות חינוך פרוגרסיביים באירופה ושל התנועה הקיבוצית בארץ. המטרה העיקרית הייתה לחנך את התלמידים לקבל אחריות לחייהם, וזאת תוך כדי עידוד רוח של יצירה עצמית וחופשית (דרור, 1994, 2002, 2007א). פעילויות של מועצות התלמידים המשיכו להתקיים בכל השנים, ועל אלו הופקדו הגופים הממונים - תחילה לשכת הנוער ואחר כך מחלקת הנוער ומינהל חברה ונוער. במינהל הוקצתה יחידה למועצות תלמידים ונוער, ומטרתה של זו הייתה טיפוח מועצות תלמידים בית-ספריות, רשותיות ומחוזיות (דרור, 2007א).

התפתחויות חברתיות ופוליטיות בארץ ובעולם גרמו להתפתחות הדרגתית ולהתעצמות של מועצות התלמידים (אבגר, 2016; כלפון, 2012, 2017). במאה ה-20 צמחו גישות חינוכיות חדשות, ואלו הובילו להכרה בזכויות הילד ולתפיסתו כפרט ייחודי הזכאי לזכויות מלאות.

האזכור הראשון של זכויות ילדים במישור הבין-לאומי היה בהצהרת זכויות הילד שאימץ חבר הלאומים ב-1924 (League of Nations, 1924), הצהרה אשר היוותה ציון דרך משמעותי בסוגיה של זכויות ילדים. בהתבסס על ההצהרה הזו נוסחה ב-1989 אמנת זכויות הילד, וב-1991 כל מדינות האו"ם אשררו את האמנה. התפיסה החדשה של מקום הילדים בחברה, תפיסה שהוגדרה באמנה זו, הובילה לשינויים ולרפורמות במוסדות החינוך בעולם (Alderson, 2000). בהשפעתה של הצהרת זכויות הילד ("הצהרת ז'נבה") מועצות תלמידים החלו לפעול בשנות השמונים של המאה הקודמת במדינות רבות ברחבי העולם (Fletcher et al., 2015): ארצות הברית (Schlinker et al., 2008), אוסטרליה (Boylan, 2005), אנגליה, ויילס (Garratt & Piper, 2008), אירלנד (Alderson, 2000) סקוטלנד (Cross et al., 2014), גרמניה, שווייץ, שבדיה (Gilljam et al., 2010), דנמרק, אוסטרליה, צ'כיה וישראל (כלפון, 2017; Halfon & Romi, 2019, 2021). בד בבד התפתחה במדינות רבות בעולם, לרבות בישראל (קליבנסקי, 2007), הכרה בחשיבותו של החינוך לדמוקרטיה לביסוס ערכי הדמוקרטיה בקרב צעירים (בודנרו, 1994; Gray & Ghanoff, 1986). מועצות תלמידים הוקמו ככלי להתנסות של בני הנוער בחיים בחברה דמוקרטית ולגילוי אזרחות פעילה (דרור, 2007; קליבנסקי, 2007; Council of Europe, 2016).

עדות להתפתחות הדרגתית זו של מועצות התלמידים ולביסוס מעמדן החינוכי מספק עיון בחוזרי מנכ"ל של משרד החינוך. אלה מלמדים על כמה שלבים בהתפתחות יחסה של מערכת החינוך בישראל למועצות תלמידים בבתי ספר. בשנת 1962 עסקה לראשונה תוכנית הלימודים בתחום החינוך החברתי בחברת התלמידים בבית הספר. ב-1978 הופיע לראשונה המושג "מועצת תלמידים" בחוזר מנכ"ל; היה זה חוזר מנכ"ל מיוחד שעסק כולו בחינוך החברתי בבתי ספר על-יסודיים, אם כי טרם הוגדרו בו היעדים והתכנים של מועצת התלמידים. מאז ועד לשנת 1999 לא היה אזכור כלשהו לנושא זה בחוזרי מנכ"ל. ב-1999 הונחו בתי הספר העל-יסודיים להקים מועצות תלמידים. שנתיים לאחר מכן הוקדש פרק שלם בחוזר מנכ"ל למועצת התלמידים: מאפייניה, מטרותיה ודרכי פעולתה. ב-2009 פורסם חוזר מנכ"ל שעסק כולו בחינוך החברתי-ערכי-קהילתי בבתי ספר על-יסודיים. באותו החוזר הוצגה מועצת התלמידים כמסגרת המייצגת את צורכי התלמידים ומאפשרת התנסויות של תלמידים באורח חיים דמוקרטי. כמו כן הוגדר בו לראשונה התפקיד "מנחה של מועצת תלמידים", ונקבעו דרישות סף לתפקיד זה. חוזר המנכ"ל האחרון שעסק במועצות התלמידים התפרסם בשנת 2015. בחוזר זה פורטו בהרחבה הרציונל של פעילותן, יעדיהן, דרכי פעולתן, המדיניות של הנהלת בית הספר ותפקידיה של הצוות החינוכי. המסר העיקרי הוא שמועצת התלמידים מזמנת לבית הספר בכלל ולפעילים בה בפרט התנסות באזרחות פעילה, וזאת תוך כדי שמירה על זכויות האדם והאזרח.

למרות שכיחות קיומן ופעילותן של מועצות התלמידים בבתי הספר יש פער בין העשייה המרובה שלהן בשדה לבין מיעוט המחקרים שהתמקדו בהן (Gilljam et al., 2010; Schlinker et al., 2008). דומה כי מקור הפער הזה הוא בהשתייכותן של מועצות התלמידים לתחום החינוך

הבלתי פורמלי, תחום שגם בו קיים פער בין העשייה הגדולה בשדה לבין מיעוט המחקר על אודותיו. חוקרי חינוך סבורים כי פער זה נובע מהמהות המורכבת והמסועפת של הפעילויות הבלתי פורמליות. הן משתייכות לעולם חינוכי ייחודי, עולם הכולל מגוון רחב וגדול של מסגרות פעולה הנבדלות זו מזו באופיין (Cohen, 2007).

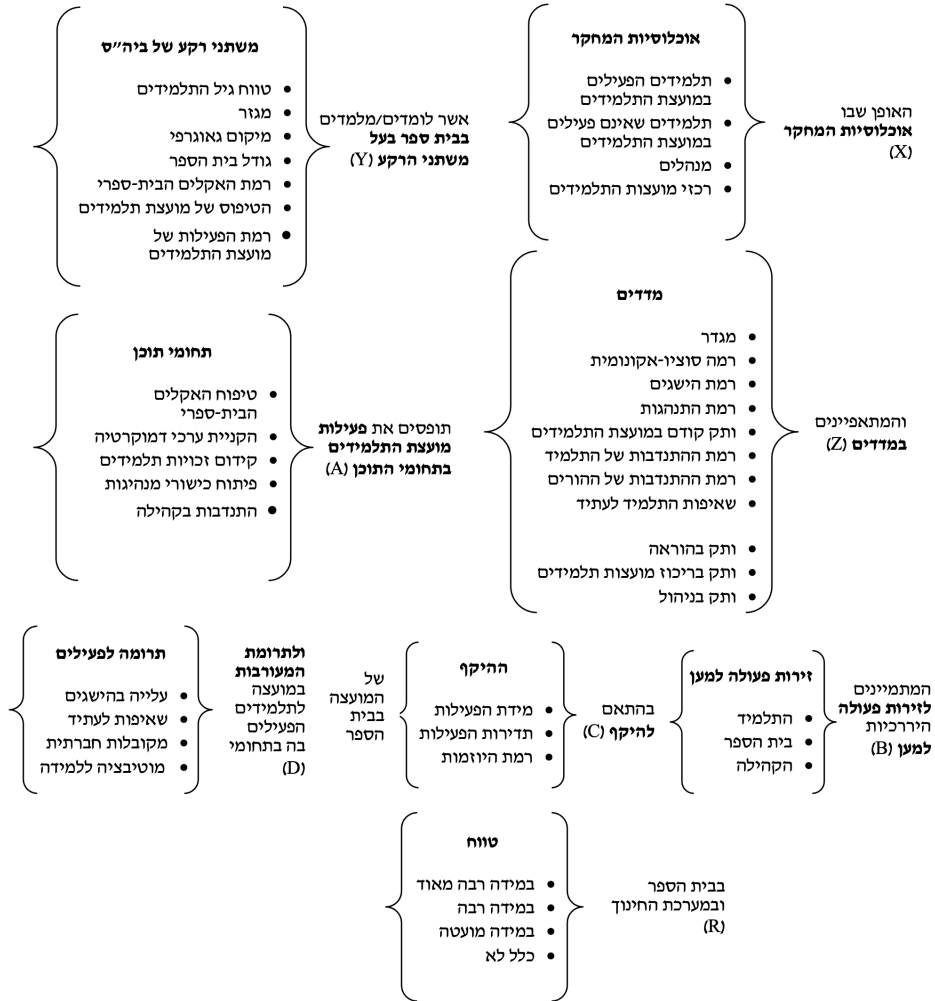
מחקרים קודמים שניסו לאפיין ולהגדיר טיפוסים של מועצות תלמידים בבית הספר, התמקדו בדרך כלל במאפיין בודד: סוג האווירה בבית הספר (Alderson, 2000), רמת האוטונומיה בבית הספר, מידת הפעילות של המועצה או הדגם הארגוני שלה (כלפון, 2012). מחקרים שערכתי עם פרופ' שלמה רומי (כלפון, 2012; Halfon & Romi, 2019, 2021) התמקדו במגוון התכנים והפעילויות של מועצות התלמידים בבתי הספר העל-יסודיים בישראל. במחקרים אלו זיהינו תחומי תוכן (טיפוח אקלים בית הספר, קידום ערכי הדמוקרטיה, קידום זכויות תלמידים, פיתוח מנהיגות והתנדבות בקהילה) וזירות פעולה היררכיות (למען התלמיד, למען בית הספר ולמען הקהילה). השילובים בין תחום התוכן לזירת הפעולה אפשרו לנו לסווג את מועצות התלמידים לארבעה טיפוסים מרכזיים: אינטגרטיבי, התנדבות, זכויות ועמום. נמצא כי תרומתה של מועצת תלמידים מהטיפוס "אינטגרטיבי" לתלמידים ולבית הספר, כלומר תרומתה של מועצת תלמידים המשלבת בין פעילות התנדבותית בקהילה לבין פעילות לקידום זכויותיהם של התלמידים, הייתה הגבוהה ביותר בכל המדדים שנבדקו במחקר.

לסיכום, מועצות תלמידים פועלות בבתי ספר רבים מאז ש-1989 אימצה העצרת הכללית של האומות המאוחדות את האמנה לזכויות הילד. עם זאת, בארץ ובעולם מעטים המחקרים על אודותיהן, ובמרביתם הנושא נבחן באופן עקיף (Cross et al., 2014; Garratt & Piper, 2008). למעשה, טרם נעשה ניסיון להמשיג תאורטית את מועצות התלמידים. לפיכך מטרת המאמר הנוכחי היא לתאר את תהליך ההגדרה, האפיון וההמשגה של מבנה מועצות התלמידים הבית-ספריות ואת פעילותן.

המשגה של מועצות התלמידים הבית-ספריות

מסקירת הספרות שלעיל עולה כי תחום מועצות התלמידים רחב ומגוון (כלפון, 2012). לפיכך נוסח משפט מיפוי המתאר את מערך הקשרים שבין המושגים אשר נמדדו במחקר והוגדרו אופרטיבית כמשתנים. משפט המיפוי (mapping sentence) מסייע לנסח ולבדוק תאוריות הקושרות בין רעיון למציאות, בין מושגים לנתונים, והוא מבטא את מכלול רכיבי המחקר: מבנים תאורטיים, השערות מבניות, עקרונות לדגימה שיטתית של תוכני המחקר, יצירת פריטים המשמשים לאיסוף הנתונים ושטחות התוכן שהוגדרו בשלב התאורטי. משפט המיפוי מורכב מכמה סוגים של שטחות: שטחות תוכן, שטחת האוכלוסייה ושטחת הטווח. לכך נוספים משפטי קישור אשר מחברים את השטחות ואת טווח התשובות ליצירת רצף בעל משמעות תאורטית (פרידמן, 2008; Cohen & Tresser, 2011; Levy, 1985, 2005). המשתנים (אלה מודדים את מושגי המחקר) מתקבצים למאפייני אוכלוסייה (X-Z) ולמרחב התחומים והפעילויות שמועצות

התלמידים מעורבות בהם בשל היותן חלק מהחינוך החברתי הבלתי פורמלי בבית הספר (A-D) (כלפון, 2017; Halfon & Romi, 2019).

תרשים 1: משפט מיפוי לתיאור מערך הקשרים בין משתני המחקר על מועצות תלמידים בבתי ספר

אם כן, מטרת המחקר הנוכחי היא לבנות טיפולוגיה של מועצות תלמידים הפועלות בבתי ספר על-יסודיים, לצורך זיהוי טיפוסים שונים של מועצות תלמידים.

מתודולוגיה

המשתתפים

במחקר השתתפו 600 תלמידים (201 בנים ו-398 בנות). אחד המשתתפים לא ציין את המגדר שלו). הם למדו ב-16 בתי ספר על-יסודיים במגזר היהודי, חלקם ממלכתיים וחלקם ממלכתיים-דתיים, בשלושה מחוזות חינוכיים בישראל: דרום, תל-אביב וחיפה. כשליש מהמשתתפים היו חברים במועצת התלמידים בעת שלמדו בכיתות ז'-י"ב (N=202), והשאר (כולם תלמידי כיתה י"א) לא היו חברים במועצת תלמידים בהווה או בעבר (N=398).

כלי המחקר

במחקר פותח שאלון להערכת פעילותה של מועצת התלמידים (ראו נספח בסוף המאמר). פיתוח השאלון התבסס על המחקר של יונה (1993) ועל מחקר קודם שלי (כלפון, 2012). השאלון כלל 15 היגדים, והמשתתפים התבקשו להעריך בכל אחד מהם את תחומי התוכן של פעילות מועצת התלמידים. התשובות התבססו על סולם ליקרט בן ארבע דרגות (1 - כלל לא, 4 - במידה רבה מאוד). על סמך הממצאים של ניתוח השטחות סווגו היגדי השאלון לתחומי פעולה של מועצת התלמידים. הסיווג התבסס על הליך של הערכת שופטים מומחים (שלושה אנשי חינוך ושני חוקרי חינוך) אשר מפורט בפרק הממצאים.¹ לאחר הליך זה נקבעו חמשת תחומי התוכן: שיפור האקלים הבית-ספרי ("המועצה תורמת ליצירת אקלים חיובי בבית הספר"), קידום ערכי הדמוקרטיה ("המועצה מאפשרת התנסות בעקרונות המשטר הדמוקרטי"), שמירה על זכויות התלמידים וקידומן ("המועצה מייצגת את האינטרסים של התלמידים בפני ההנהלה"), פיתוח מנהיגות ("המועצה מפתחת כושר מנהיגות בקרב פעיליה") והתנדבות בקהילה ("המועצה מקדמת התנדבות בקהילה"). ההיגדים גם קובצו ומויננו לשלוש זירות פעולה: למען התלמיד, למען בית הספר ולמען הקהילה. ההיגדים מוצגים בפרק הממצאים, בלוח 1.

הליך המחקר

עריכת הסקר הרטרופקטיבי ששימש כבסיס המחקר אושרה בידי המדען הראשי במשרד החינוך. השאלונים חולקו ל-600 תלמידים בבתי ספר על-יסודיים. תחילה הם חולקו לתלמידים בכיתות י"א שלא היו פעילים במועצת התלמידים - בכל בית ספר נבחרה אקראית כיתה אחת מתוך הכיתות בשכבה זו. לאחר מכן חולקו שאלונים לתלמידים אשר היו חברים במועצת התלמידים. שאלונים מודפסים חולקו בכיתת האם, בחדר הפגישות של מועצת התלמידים או בכיתה שהוקצתה לשם כך. מילוי השאלון ארך כשעה. לפני מילוי השאלונים קיבלו התלמידים הסבר קצר על אודות המחקר והנחיות למילוי השאלון. נאמר להם כי שיתוף הפעולה הוא בהתאם לרצונם, ובכל עת הם רשאים להפסיק למלא את השאלון. הובטח להם כי ההשתתפות

1 לשאלון המחקר והליך פיתוחו ראו כלפון, 2012.

במחקר היא אנונימית, כמו גם שהשאלונים ישמשו לצורכי המחקר בלבד ולא יועברו לסגל בית הספר. כל התלמידים שקיבלו שאלון מילאו אותו ושיתפו פעולה.

עיבוד וניתוח הנתונים

עיבוד וניתוח הנתונים כללו שני שלבים. בשלב הראשון נערך ניתוח של המרחב הקטן לפי תורת השטחות של גוטמן. ניתוח זה הניב חלוקה לחמישה תחומי פעילות ולשלוש זירות פעילות של מועצת התלמידים. המהימנות והתקפות של מבנה מושגי זה נבדקו בשלב השני - הן לפני חלוקת השאלון (תיקוף של שופטים מומחים) הן אחרי חלוקתו לתלמידים (תוקף מבנה ותוקף תוכן, תוקף מבחין).

ניתוח המרחב הקטן (SSA)

תורת השטחות (facet theory) של גוטמן מציגה משתנים באופן גרפי-מרחבי. השילוב בין ניתוח מושגים לנתונים אמפיריים מאפשר לזהות כללים ולגבש תאוריות והשערות המבוססות על רציונל ברור. שיטת ניתוח רווחת היא ניתוח נון-פרמטרי ורב-ממדי של המרחב הקטן (SSA: Smallest Space Analysis). ניתוח זה מבוסס על מטריצה של מתאמים המתורגמים למרחקים במרחב גאומטרי (מפה), ואלה מייצגים את מידת הקרבה או הדמיון בין משתנים. מתאם גבוה מוצג במרחב כנקודות הקרובות זו לזו, ומתאם נמוך מוצג במרחב כנקודות הרחוקות זו מזו. בחינת המרחק שבין הנקודות מאפשרת לזהות מבניות שאינה עולה מניתוח גורמים (כהן, 2008; Cohen & Tresser, 2011; Guttman, 1982; Levy, 1985, 2005).

את טיב ההתאמה בין הנתונים לבין ייצוגם במרחב מייצג "מקדם זרות" (coefficient of alienation): 0 - אין התאמה, 1 - התאמה טובה. את טיב ההתאמה בין הסיווג המשוער לפי התאוריה לבין מיקום הנתונים במפה מייצג "מקדם אזוריות" (coefficient of regionality): 0 - אין התאמה, בין 0 ל-1 - התאמה טובה יותר, 1 ומעלה - התאמה מושלמת (פרידמן, 2008). במבנה השטחות עשויים להתקבל שלושה **דפוסי חלוקה** (Levy, 1985): (א) **חלוקה צירית (axial)** לפסים - חלוקה זו נעשית באמצעות ישרים מקבילים, והיא מצביעה על אזורים שיש ביניהם רצף (רמות); (ב) **חלוקה מווסתת (modulating)** לרצועות מעגליות סביב מקור משותף - חלוקה זו מבטאת קשר הדוק בין רכיבים בתוך השטחה (במעגלים אשר קרובים למרכז המפה המתאם בין המשתנים גבוה יותר); (ג) **חלוקה מקטבת (polarizing)** לגזרות - החלוקה נעשית באמצעות רדיוסים, ואלה יוצרים "מניפה" או "פרוסות עוגה".

שלושה **מבני פריסה** מרכזיים מתארים את פריסת הנתונים בהתאם למורכבותם (פרידמן, 2008): (א) **סימפלקס (Simplex)** - ארגון המשתנים של שטחה בקו ישר. כל משתנה עוקב בשטחה יכול להיות מדורג ולהכיל את הרכיבים המושגיים או את הכמויות של המשתנים שקדמו לו, וכל אזור במפה מציין רמת מורכבות גבוהה יותר משל קודמו; (ב) **סירקומפלקס (Circumplex)** - ארגון המשתנים של שטחה במעגל ובמרחק שווה מנקודת הראשית. כל

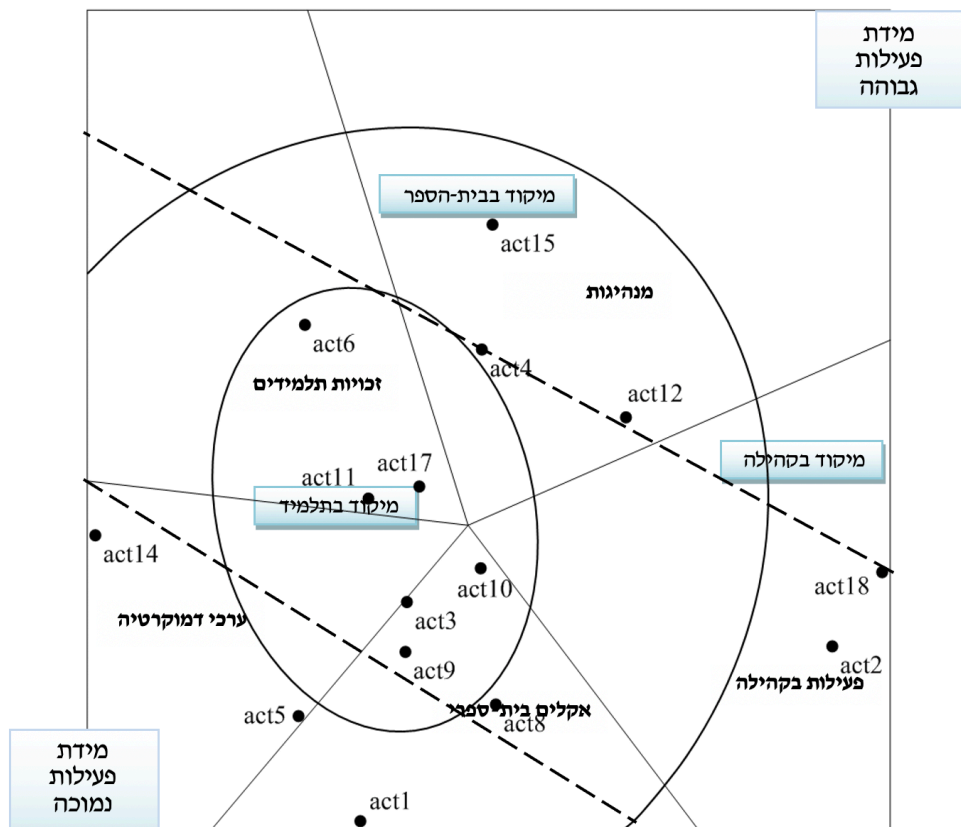
משתנה מייצג שוני בסוג המורכבות (ולא ברמתה) ומצביע על שכנות וקרבה סמנטית; (ג) רדקס (Radex) - שילוב בין סימפלקס לסירקומפלקס. המשתנים מסודרים לפי מידת מורכבותם ולפי סוג התופעות שהם מייצגים, אך בד בבד הם מסודרים במעגלים. שילוב זה יוצר מבנה של רצועות קונצנטריות היוצאות מנקודה כלשהי במפה ונחלקות לגזרות של תוכן או של איכות. אם בכל אזורי המפה שהתקבלה שובצו כל הפריטים המשתייכים לשטחה המתאימה, אזי יש התאמה בין ההנחה התאורטית המבנית שנוסחה במשפט המיפוי לבין הנתונים. הסדר והדפוס (ניגודיות, מרחק וקרבה) של פריסת המשתנים במרחב מצביעים על מידת התקפות המבנית של התאוריה (פרידמן, 2008).

ניתוחי מהימנות ותקפות של המודל שהופק בניתוח השטחות על מנת לבדוק את המהימנות והתקפות של המבנה המושגי שעלה בניתוח השטחות, נערכו שלוש בדיקות סטטיסטיות:
הערכת שופטים מומחים - בחינת החלוקה לקבוצות פריטים וחישוב מקדמי מתאם ביניהם (לפני חלוקת השאלון לתלמידים);
תוקף מבנה ותוקף תוכן - ניתוח גורמים ראשיים (PCA: Principal Components Analysis) עם רוטציה בשיטת ורימקס;
תוקף מבחין - השוואת היקף הפעילות בכל אחד מתחומי התוכן בין תלמידים פעילים במועצת התלמידים לבין תלמידים שאינם פעילים בה. לשם כך נערך מבחן t בין קבוצות, ושיעור השונות המוסברת (η^2) חושב בכל אחד מתחומי הפעילות.

ממצאים

תחילה מוצגות התוצאות של ניתוח השטחות, תוצאות שהניבו את משפט המיפוי לתיאור מועצות תלמידים. בהמשך מוצגים הממצאים של הליכי התיקוף ובדיקת המהימנות של המודל.

בניית משפט המיפוי לתיאור מועצות תלמידים
 תוצאות ניתוח השטחות העלו כי התקפות המבנית של חלוקת הפריטים תואמת את משפט המיפוי שהוגדר לעיל (ראו תרשים 1). מקדם הזרות הוא 0.22. - ערך המצביע על התאמה טובה בין הפריטים במטריצת המתאמים המוצגים במפה. מקדם האזוריות הוא 1.00 - ערך המצביע על התאמה מושלמת בסיווג המשתנים שבכל שטחה. המפה המוצגת בתרשים 2 (שבעמוד הבא) מתארת את חלוקת הפריטים במרחב (Halfon & Romi, 2019) - אלה מסומנים באותיות act ובמספרים מ-1 עד 18.

תרשים 2: תוקף המערכת של תחומי התוכן בפעילות מועצות התלמידים (N=600) בהצגה תלת-ממדית (1/2) (מקדם הזרות: .22; מקדם האזוריות: 1.00)

מהתרשים עולה כי בניתוח השטחות התקבל מבנה פריסה "רדקס" (Radex), מבנה המתאפיין בחלוקה מקטבת ומעגלית של הנתונים. נמצאה חלוקה מקטבת ברורה של תחומי התוכן לחמש גזרות: זכויות תלמידים, מנהיגות, פעילות בקהילה, אקלים בית-ספרי וערכי דמוקרטיה. נמצאה התאמה בין חמשת המשתנים אשר מופיעים בשטחה A במשפט המיפוי לבין המפה. לפיכך אפשר להסיק כי אוששה ההנחה המבנית שנוסחה במשפט המיפוי. כמו כן נמצאו מתאמים חזקים בין הפריטים שבתוך כל גזרה ומתאמים חלשים בינם לבין פריטים הנמצאים בגזרות סמוכות, והדבר מלמד על הבחנה בין קבוצות הפריטים (פרידמן, 2008; Guttman, 1982). במפה קיימים אזורים ריקים, ועבורם לא נוסחו היגדים רלוונטיים (כך למשל ההיגד "מתן גלישה אלחוטית בהפסקות ברחבי בית הספר" מתמקד בתחום התוכן "זכויות תלמידים", אך ההתמקדות היא בהיבט בית-ספרי ולא פרטני).

הפריטים נחלקים לא רק לגזרות (לפי תחומי התוכן) אלא גם לשלושה מעגלים (Circumplex). חלוקה זו היא במבנה היררכי, לפי זירות פעולה (שלושת המשתנים שבשטחה B במשפט המיפוי). לפיכך אפשר לקבוע כי אוששה ההנחה המבנית שנוסחה במשפט המיפוי. במעגל הפנימי זירת הפעולה של מועצת התלמידים היא התלמיד - תחומי התוכן הם זכויות תלמידים ואקלים בית-ספרי; במעגל האמצעי זירת הפעולה של מועצת התלמידים היא בית הספר - תחומי התוכן הם הקניית ערכי דמוקרטיה, מנהיגות ואקלים בית-ספרי; במעגל החיצוני זירת הפעולה היא הקהילה - תחום התוכן הוא פעילות בקהילה.

מניתוח נוסף של תחומי התוכן עולה כי קיימות שתי רמות של פעילות מועצת התלמידים (זו משקפת את תדירות הביצוע של הפעילות): מידת פעילות גבוהה ומידת פעילות נמוכה. תחום התוכן "מנהיגות" נמצא במפה באזור של מידת פעילות גבוהה. תחומי התוכן "פעילות בקהילה" ו"זכויות תלמידים" נמצאים בסמיכות ל"מנהיגות", אך מרוחקים מעט מהאזור של מידת פעילות גבוהה (הם נמצאים באזור של מידת פעילות בינונית). תחומי התוכן "אקלים בית-ספרי" ו"הקניית ערכי דמוקרטיה" נמצאים במפה באזור המייצג רמת פעילות נמוכה או נמוכה ביותר.

תחומי התוכן "זכויות תלמידים" ו"פעילות בקהילה" ממוקמים באזורים מנוגדים. ממצא זה תואם את הממצאים שהתקבלו במחקר קודם (Halfon & Romi, 2019, 2021), ולפיו שני משתנים מהווים בסיס לסיווג טיפוסים של מועצות תלמידים: התנדבות בקהילה (community volunteering) וזכויות תלמידים (student rights). שני המשתנים האלה ייצגו שני תחומים מקוטבים, והם שימשו כצירים מרכזיים להגדרת טיפוסים של מועצות תלמידים ולזיהוי המבנה שלהן ופעילותן.

מהימנות ותוקף המודל המושגי שהופק בניתוח השטחות

א. הערכת שופטים מומחים (לפני חלוקת השאלון למשתתפים) השופטים המומחים בחנו את החלק בשאלון שבו התבקשו המשתתפים להעריך את תחומי התוכן של פעילות מועצת התלמידים. בשלב הראשון חמישה שופטים (שלושה מתחום החינוך ושניים מתחום המחקר) קיבלו את רשימת 15 ההיגדים שנוסחו. השופטים התבקשו - במקביל ובאופן שאינו תלוי בזה של השופטים האחרים - לחלק את ההיגדים לקבוצות לפי תחומי תוכן ולציין את התחום שכל קבוצת היגדים עוסקת בו. בשלב השני נערכה השוואה בין תחומי התוכן שהתקבלו, ונבחרו חמישה תחומים אשר צוינו אצל מרבית השופטים. בשלב השלישי התבקשו השופטים למיין את ההיגדים לפי רשימת התחומים החדשה. בשלב הרביעי נערכה השוואה בין הערכות השופטים באשר למיקומו של כל היגד בתוך כל תחום תוכן. בבחינת מהימנות נמצאו מתאמים גבוהים בין הערכות השופטים (אלה נעו בין $r=0.89$ ל- $r=0.94$). יש לציין כי בכל מקרה של אי-התאמה בין הערכות נערך דיון בין שניים מהשופטים, ודיון זה נמשך עד להשגת הסכמה מלאה ביניהם. הודות לכך השתכלל השיפוט ועלתה רמת הדיוק.

הליך ההערכה של השופטים תיקף את החלוקה לחמישה תחומי תוכן: (1) שיפור האקלים הבית-ספרי; (2) קידום ערכי הדמוקרטיה; (3) שמירה על זכויות התלמידים וקידומן; (4) פיתוח מנהיגות; (5) התנדבות בקהילה. כמו כן הוא תיקף את החלוקה לשלוש זירות פעולה: התמקדות בתלמיד; התמקדות בבית הספר ובערכי הדמוקרטיה; התמקדות בקהילה. לאחר הערכת השופטים המומחים הוחלט להשמיט את היגדים 7, 13 ו-16, כיוון שהשופטים טענו כי אלה אינם רלוונטיים לתחומי התוכן ולזירת הפעילות אלא מודדים את טכניקת העבודה של מועצת התלמידים. לפיכך לאחר השיפוט כלל השאלון 15 היגדים (ראו נספח).

ב. תוקף מבנה ותוקף תוכן: ניתוח גורמים

על מנת לתקף את חלוקת הפריטים לתחומי תוכן נערך ניתוח גורמים מגשש (EFA: Exploratory Factor Analysis) עם רוטציה בשיטת ורימקס. ניתוח הגורמים תיקף את חלוקת ההיגדים התאורטית-מבנית לחמישה תחומי תוכן. בכמה היגדים (5, 10, 12) לא הייתה הבחנה מספקת בין הגורמים (הם התאימו ליותר מגורם אחד), ולכן סיווגם התבסס על ניתוחי מהימנות (ראו לוח 2) ועל התוכן הגלוי של ההיגדים. חמשת הגורמים הסבירו 71% מהשונות בין היגדי השאלון, והטעינות של כל ההיגדים הנכללים בכל גורם הייתה גבוהה דיה (יותר מ-0.50). בלוח 1 שלהלן מוצגות תוצאות ניתוח הגורמים לשאלון תחומי התוכן של פעילות מועצת התלמידים.

לוח 1: תוצאות ניתוח הגורמים לשאלון תחומי התוכן של פעילות מועצת התלמידים (N=600)

גורמים	גורם 1	גורם 2	גורם 3	גורם 4	גורם 5
	אקלים בית-ספרי	זכויות תלמידים	פיתוח כישורי מנהיגות	למען הקהילה	ערכי דמוקרטיה
טעינות כל ההיגדים שבתוך הגורם תוכן ההיגד	7.43	1.01	.85	.72	.64
1. המועצה פועלת להפגת מתחים בין התלמידים להנהלה	.71	.17	.10	.15	.31
8. המועצה מחבבת על התלמידים את חיי בית הספר	.67	.45	.19	.12	.04
7. המועצה מסייעת להנהלה לשמור על סדרי בית הספר ונהליו	.67	.40	.14	.23	-.03
5. המועצה פועלת לקדם חינוך לאזרחות	.61	.13	.28	.14	.50
3. המועצה תורמת ליצירת אקלים חיובי בבית הספר	.56	.09	.12	.24	.25

גורמים	גורם 1	גורם 2	גורם 3	גורם 4	גורם 5
	אקלים בית-ספרי	זכויות תלמידים	פיתוח כישורי מנהיגות	למען הקהילה	דמוקרטיה ערכי
.11 המועצה מפתחת חשיבה ביקורתית בקרב פעיליה	.22	.69	.55	.30	.14
.6 המועצה מייצגת את האינטרסים של התלמידים בפני ההנהלה	.17	.66	.34	.07	.23
.10 המועצה משמשת ערוץ הידברות בין צוות ההוראה לבין התלמידים	.41	.57	.24	.14	.18
.14 המועצה דואגת לצרכים של כלל תלמידי בית הספר	.21	.57	.31	.18	.23
.9 המועצה מגבירה את תחושת השייכות של התלמידים למוסד	.52	.53	.19	.25	.08
.4 המועצה מפתחת כושר מנהיגות בקרב פעיליה	.31	.24	.75	.21	.02
.13 במועצה התלמידים מתנסים בעבודת צוות	.06	.39	.74	.15	.18
.15 המועצה פועלת לסייע לאנשים בחברה ובקהילה	.14	.30	.13	.84	.11
.2 המועצה מקדמת התנדבות בקהילה	.27	.11	.24	.83	.09
.12 המועצה מאפשרת התנסות בעקרונות המשטר הדמוקרטי	.23	.33	.14	.14	.81
שונות מוסברת	19.65%	17.83%	13.13%	12.39%	8.03%

חלוקת ההיגדים לתחומי תוכן והמהימנות הפנימית (ערכי אלפא של קרונברך) של כל אחד מתחומי התוכן מוצגות להלן בלוח 2. חלוקת ההיגדים לזירות פעולה מוצגת בלוח 3.

לוח 2: חלוקת ההיגדים שבשאלון הפעילות של מועצת התלמידים לתחומי תוכן (ממוצעים וסטיות תקן) והמהימנות הפנימית (אלפא של קרונבך) של כל תחום תוכן

תחומי תוכן של פעילות מועצת התלמידים	ממוצע	ס"ת	כמות היגדים	מספרי ההיגדים בשאלון	ערכי אלפא של קרונבך
טיפוח אקלים בית-ספרי	2.41	.77	5	9, 8, 7, 3, 1	.85
קידום ערכי דמוקרטיה	2.21	.85	2	12, 5	.63
שמירה על זכויות תלמידים וקידומן	2.52	.85	3	14, 10, 6	.77
פיתוח כישורי מנהיגות	2.67	.81	3	13, 11, 4	.73
התנדבות בקהילה	2.36	.89	2	15, 2	.80

טווח: 4-1 (4 - פעילות רבה)

לוח 3: חלוקת ההיגדים שבשאלון הפעילות של מועצת התלמידים לזירות פעולה (ממוצעים וסטיות תקן) והמהימנות הפנימית (אלפא של קרונבך) של כל מוקד פעילות

מוקד פעילות המועצה	ממוצע	ס"ת	כמות היגדים	מספרי ההיגדים בשאלון	ערכי אלפא של קרונבך
למען התלמיד	2.46	.78	6	14, 10, 9, 8, 6, 3	.87
למען בית הספר	2.41	.72	7	11, 7, 5, 4, 1, 13, 12	.84
למען הקהילה	2.36	.89	2	15, 2	.80

טווח: 4-1 (4 - פעילות רבה)

מלוחות 2 ו-3 עולה כי בכל חמשת תחומי התוכן ושלוש זירות הפעולה היקף הפעילות של מועצת התלמידים הוא בינוני (טווח הממוצעים הוא בין 2.21 ל-2.67 בסולם שבין 1 ל-4).

ג. תוקף מבחין

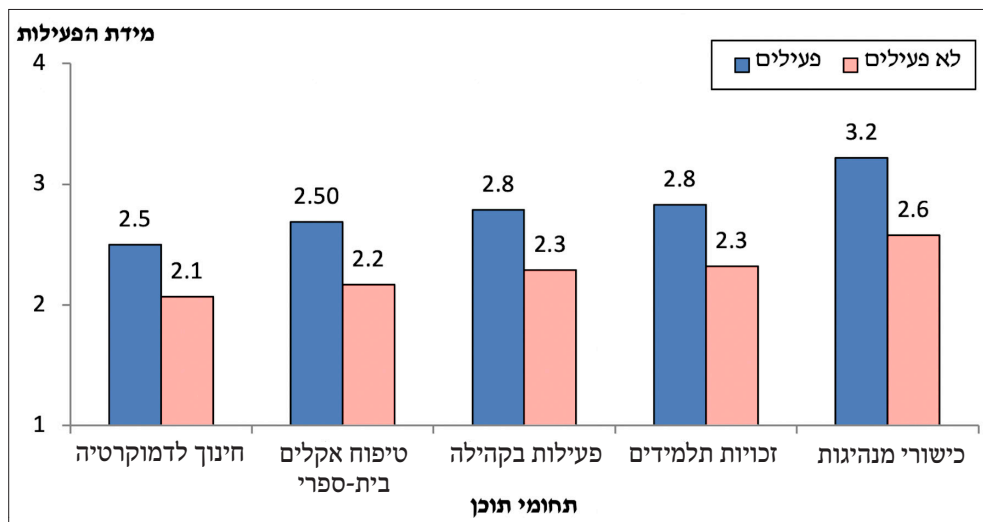
הליך תיקוף נוסף היה השוואה בין היקף הפעילות של תלמידים פעילים במועצות התלמידים לבין היקף הפעילות של תלמידים שאינם פעילים בהן בכל אחד מתחומי התוכן. לשם כך נערכו ניתוחים של מבחן t בין תלמידים פעילים לתלמידים שאינם פעילים, וחושב שיעור השונות המוסברת (η^2) בכל תחום פעילות (ראו לוח 4 ותרשים 3).

לוח 4: ממוצעים, סטיות תקן ותוצאות של ניתוחי מבחן t לתחומי התוכן של פעילות מועצת התלמידים - השוואה בין תלמידים פעילים במועצה לתלמידים שאינם פעילים בה

תחום פעילות	פעילים (N=202)		לא פעילים (N=398)		מבחן t	η²
	M	SD	M	SD		
כישורי מנהיגות	3.22	.77	2.58	.88	9.24***	.10
טיפוח אקלים בית-ספרי	2.69	.74	2.17	.75	8.03***	.08
זכויות התלמידים	2.83	.73	2.32	.78	7.26***	.07
פעילות בקהילה	2.79	.93	2.29	.95	6.19***	.04
חינוך לדמוקרטיה	2.50	.83	2.07	.82	5.99***	.04

***p<.001

טווח: 4-1 (4 - פעילות רבה)

תרשים 3: מידת הפעילות בכל אחד מתחומי התוכן - השוואה בין תלמידים הפעילים במועצה לבין תלמידים שאינם פעילים בה

מתרשים 3 עולה כי הפער הגדול ביותר בפעילות בין תלמידים פעילים במועצת תלמידים לבין תלמידים שאינם פעילים בה הוא בתחום של פיתוח כישורי מנהיגות ($\eta^2 = .10$, ראו לוח 4). פערים קטנים יותר (בסדר יורד) נמצאו בתחומי התוכן האחרים: טיפוח אקלים בית-ספרי, זכויות התלמידים, פעילות בקהילה וחינוך לדמוקרטיה. מלוח 4 עולה כי בכל חמשת תחומי התוכן מידת הפעילות של תלמידים הפעילים במועצות התלמידים גבוהה באופן מובהק סטטיסטית מזו של תלמידים אשר אינם פעילים בהן. ממצאים אלה מתקפים את המודל המושגי שנבנה באמצעות ניתוח השטחות.

דיון

מטרת המחקר הייתה להציע מודל מושגי למועצות התלמידים הבית-ספריות ולאפיין את המבנה שלהן ואת רמות פעילותן. בתרשים 4 שלהלן מוצג המבנה המושגי של פעילות המועצות בחמישה תחומי תוכן (משולשים) ובשלוש זירות פעולה (מעגלים).

תרשים 4: מבנה מושגי של תחומי התוכן וזירות הפעולה של מועצות התלמידים הבית-ספריות

- **טיפוח אקלים בית הספר** - מועצות תלמידים ממלאות תפקיד מרכזי ביצירת אקלים מיטבי בבתי הספר ובעיצוב התנהגות התלמידים. ראשית, הן מעורבות בחיי החברה והתרבות בבית הספר (מסיבות, טקסים, הרצאות, פעילויות בהפסקות, ארגון ימי ספורט וכן הלאה). מעורבות זו מסייעת להנעים את שהותם של התלמידים בבית הספר, לגבשם חברתית ולחזק את תחושת השייכות שלהם לבית הספר; הודות לכך עשוי להתחזק אופן הטמעת העקרונות והגישות החינוכיות שבית הספר מכוון אליהם. שנית, מועצות התלמידים שותפות ומעורבות בעיצוב המדיניות החינוכית של בית הספר (כמו למשל שותפות בקבלת החלטות בפורומים למיניהם או מעורבות ביישוב סכסוכים בין תלמידים). מעורבות זו מבוססת על גישות חינוכיות חדשות שצמחו על רקע השינויים בעולם הפוסטמודרני: "החינוך הדיאלוגי", "החינוך לאוטונומיה ולדמוקרטיה ליברלית", "הפדגוגיה הביקורתית". גישות אלו עודדו שילוב של תלמידים בעיצוב המדיניות החינוכית של בית הספר (גוסקוב, 2016; Hübscher-Younger & Narayana, 2003). חוקרים מצאו כי מעורבות של מועצות תלמידים בחיי החברה והתרבות בבית הספר מסייעת לקדם ולשפר את האקלים הבית-ספרי ואף לצמצם ולמנוע אלימות (כלפון, 2017; כלפון ורומי, 2020; Mager & Nowak, 2012; San Antonio, 2008). **בזירת התלמידים** המועצות תורמות אפוא לעיצוב התנהגותם של התלמידים, להגברת תחושת הביטחון שלהם בבית הספר, לחיזוק תחושת השייכות שלהם ואף להנעמת שהותם בו; **בזירת בית הספר** הן תורמות לטיפוח אקלים מיטבי, לגיבוש חברתי ואף לעיצוב המדיניות החינוכית; **בזירת הקהילה** פעילותן תורמת לחינוך המעודד אוטונומיה ומקדם את ערכי הדמוקרטיה הליברלית.
- **קידום ערכי הדמוקרטיה** - מועצות התלמידים מסייעת ליצור מצבים המאפשרים לתלמידים להתנסות בתהליכים חברתיים ופוליטיים, להכיר ולבחון ערכים דמוקרטיים ולגלות אזרחות פעילה. תהליך ההקמה של מועצות התלמידים מיישם את ערכי הדמוקרטיה: בחירה דמוקרטית של הנציגים, תעמולת בחירות ומימוש זכות הבחירה של כל תלמיד. הבחירות מתקיימות לפי תקנון מוגדר, תורמות לפיתוח האחריות והייצוגיות של התלמידים ומסייעות בהקניית מיומנויות של ניהול ציבורי (משא ומתן, קבלת החלטות, התמודדות עם קונפליקטים, גישור, דיונים בדילמות ערכיות וכן הלאה). במחקרים נמצא כי מועצות התלמידים היא אחת המסגרות אשר תורמות לחינוך לדמוקרטיה (Cox & Robinson, 2008; Pant, 2005; Garratt & Piper, 2008). **בזירת התלמידים** המועצות מאפשרות אפוא לתלמידים להתנסות בערכי הדמוקרטיה ובאזרחות פעילה תוך כדי רכישת מיומנויות של ניהול ציבורי; **בזירת בית הספר** הן מאפשרות התנסות חברתית ופוליטית וקיום של בחירות דמוקרטיות; **בזירת הקהילה** הן תורמות לחינוך לאזרחות פעילה ולטיפוח אחריות אזרחית ודמוקרטית.
- **קידום זכויות התלמידים** - מטרת מועצות התלמידים היא לייצג את כלל תלמידי בית הספר ולשמש כערוץ הידרות בינם לבין צוותי ההוראה והניהול. שיתוף התלמידים בקבלת

החלטות העוסקות בהם תורם לטיפוח סובלנות, תחושת כבוד ומשמעת בקרבם, שכן מתאפשר להם להציג את צורכיהם ולקדם את זכויותיהם. יתרה מזאת, ניתנת להם אפשרות לבטא את יכולותיהם ולפתח את כישוריהם. תפיסה מושגית זו עולה בקנה אחד עם ממצאי מחקרים קודמים (Halfon & Romi, 2019, 2021; Mager & Nowak, 2012) אשר הדגישו כי קידום זכויות התלמידים הוא אחד מתפקידיה העיקריים של מועצת התלמידים. כבר בסוף שנת 2000 התקבל בכנסת חוק זכויות התלמיד, ולפיו על כל מוסד חינוכי להקים מועצת תלמידים כדי לסייע בשיתוף התלמידים בהחלטות המתקבלות בו וביישומן. **בזירת התלמידים** המועצות תורמות אפוא לשיתוף התלמידים בקבלת החלטות העוסקות בהם, לביטוי יכולותיהם וכישוריהם, לקידום זכויותיהם בהתאם לצורכיהם וערכיהם ולהנחלת ערכים של סובלנות, כבוד ומשמעת; **בזירת בית הספר** הן מאפשרות ליוזמות אישיות וחברתיות להתבצע באמצעות קיום שיח הוגן ודמוקרטי במסגרת ארגונית מוגדרת; **בזירת הקהילה** הפעילות בתחום זה מאפשרת למשתתפים בה להתנסות בחוויה דמוקרטית, חוויה אשר מכשירה אותם להנהיג בדרך ערכית ולעצב אזרחים שיהיו בעלי מודעות ליכולתם לשנות זכויות של אזרחים וקבוצות.

- **פיתוח מנהיגות** - מועצות התלמידים מאפשרות לתלמידים להתנסות בתפקידי הנהגה, ולפיכך תורמות לפיתוח כישורי מנהיגות של התלמידים (Cross et al., 2014; Halfon & Romi, 2019; San Antonio, 2008). הן אף תורמות להגברת תחושת האחריות של התלמידים לכל הנעשה בבית ספרם, לפיתוח כישורים חברתיים ולהקניית מיומנויות בנייהול ציבורי. הדבר נובע מכך שחברי מועצת התלמידים נדרשים לטפח קשרים עם קבוצות מנהיגות נוספות בבית הספר ומחוצה לו, ובדרך זו להתנסות במנהיגות ציבורית. **בזירת התלמידים** המועצות מפתחות אפוא כישורי מנהיגות של התלמידים ומגבירות את מודעותם ואת אחריותם האישית לנעשה בבית הספר; **בזירת בית הספר** הן מספקות לתלמידים כר נרחב לפיתוח ולהובלה של פעולות למען חבריהם; **בזירת הקהילה** הן מכשירות מבוגרים שיהיו מודעים לחשיבות הציבורית והערכית של מילוי תפקידים חברתיים.
- **התנדבות בקהילה** - החברים במועצת התלמידים שותפים פעילים ביזום, בתכנון וביישום של תוכניות התנדבות למען הקהילה אשר מתקיימות בבית הספר. הם בוחרים הן את מוקדי ההתנדבות הן את אופן ביצועה. בספרות המקצועית מודגשת החשיבות של שיתוף מועצות התלמידים בתהליכים של יצירת קשרים בין בית הספר לבין הקהילה המקומית, וזאת תוך כדי הכשרת התלמידים הפעילים במועצה לבצע כראוי את המשימות שהוגדרו (Boylan, 2005). **בזירת התלמידים** המועצות תורמות לטיפוח רוח ההתנדבות של התלמידים ולהשתתפות פעילה שלהם; **בזירת בית הספר** הן תורמות לטיפוח אווירה של שותפות חברתית בקרב התלמידים ובינם לבין הקהילה הרחבה אשר הם משתייכים אליה.

סיכום

פעילותן של מועצות התלמידים בחמשת תחומי התוכן שהומשגו ותוארו מתקיימת בשלוש רמות היררכיות של זירות פעולה: למען התלמיד, למען בית הספר ולמען הקהילה. במוקד המעגל הראשון של זירות הפעולה נמצאת פעילותן של מועצות התלמידים למען התלמידים עצמם - מועצת התלמידים מנסה לגשר על פערים בין קהל הבוחרים שלה (התלמידים) לבין הגוף התומך בה (הנהלת בית הספר) ולספק מענה לאינטרסים האישיים של התלמידים ולצורכיהם. במוקד המעגל השני, המורחב, נמצאות פעילויות למען בית הספר. מעורבותה של מועצת התלמידים בבית הספר מקדמת יישום של מטרות לטווח קצר ולטווח ארוך. בטווח הקצר היא מגבירה את תחושת השייכות של התלמידים לבית הספר ומסייעת להם לבחון את סולם הערכים שלהם תוך כדי התנסות פעילה בחיי היום-יום. בטווח הארוך הפעילות במועצת התלמידים מסייעת בהכנת התלמידים להיותם אזרחים מעורבים בחברה, פעילים בה ומשפיעים עליה. המעגל השלישי, החיצוני, כולל פעילויות למען הקהילה אשר מקדמות אזרחות פעילה ומעורבות חברתית של התלמידים. ערך השליחות הקהילתית מועצם באמצעות פעילויות התנדבותיות, והודות להן מודגש החינוך לסולידריות ולערכים הומניים.

נוסף על ההמשגה של מבנה מועצות התלמידים הבית-ספריות ושל פעילותן, למחקר הנוכחי יש שלוש תרומות ייחודיות לתורת השטחות. ביכולתן של אלו לסייע בהבנה טובה יותר ובהמשגה של מועצות התלמידים. התרומה הראשונה של המחקר היא תרומה מתודולוגית: בניית משפט מיפוי (ראו תרשים 1) רב-משטני המגדיר את תחום מועצות התלמידים. תרומתו של משפט מיפוי זה היא בתיאור מערך הקשרים הקיימים בין משטני המחקר על מועצות תלמידים. תרומה זו עשויה לשמש חוקרים נוספים בבניית תאוריה ובבניית כלים מתאימים למחקרים על אודות מועצות תלמידים.

התרומה השנייה של המחקר היא הרחבה מתודולוגית של ממצאי מחקר קודם (Halfon & Romi, 2019), מחקר שזוהו בו חמישה תחומי תוכן ושלוש זירות של פעילות מועצות התלמידים. מהממצאים עולה כי התלמידים הפעילים במועצה תפסו בעיקר את תחום התוכן "מנהיגות", תחום הממוקם במפה באזור של מידת פעילות גבוהה, ככזה שהפעילות במועצת התלמידים מקדמת אותו במידה ניכרת. בדרך כלל תרומתו של תחום זה מתבטאת באופן עקיף יותר מאשר באופן ישיר (פעילויות ספציפיות), כיוון שתלמיד רוכש את כישורי המנהיגות שלו מעצם היותו פעיל ומעורב במועצה. למרות זאת, כלל התלמידים היו מודעים להשפעה של החברות במועצה על פיתוח כישורי המנהיגות. במחקרים קודמים נמצא כי מועצות תלמידים בבתי ספר מזמנות לתלמידים התנסויות בתפקידי הנהגה ובתפקידים חברתיים, ובדרך זו מפתחות את כישורי המנהיגות שלהם (שם). לממצא זה יש חשיבות גבוהה, כיוון שהוא מציב בלב הדין את התלמידים אשר אינם נוטלים חלק במועצות בפרט ובפעולות התנדבותיות בכלל. לפיכך חשוב לחקור ולנסות למצוא דרכים שיאפשרו לבתי הספר ליצור מסגרות חלופיות נוספות, מסגרות אשר גם תלמידים שאינם פעילים יוכלו להשתלב בהן ולפתח את כישורי המנהיגות

שלהם. אחת הדרכים המוצעות לשם כך היא לטפח קשרים בין מועצות תלמידים לבין קבוצות מנהיגות נוספות בבית הספר ומחוצה לו - הדבר יאפשר ליותר תלמידים להתנסות בפועל בפיתוח כישורי המנהיגות שלהם (דרור, 2007ב).

במחקר הנוכחי נמצא כי תחום התוכן "חינוך לדמוקרטיה" הוא זה שמועצות התלמידים פועלות בו במידה הנמוכה ביותר. חשוב לציין כי תחום תוכן זה הוא הנושא המרכזי שלשמו הוקמו מועצות תלמידים: אחד היעדים המרכזיים שלהן הוא ליישם ולהטמיע את עקרונות הדמוקרטיה ואת ההתנסות באורח חיים דמוקרטי, בתהליכים חברתיים ופוליטיים (כלפון, 2017) ובחינוך לאזרחות פעילה (Cox & Robinson-Pant, 2005; Garratt & Piper, 2008). ייתכן כי המשתתפים במחקר הנוכחי היו סבורים שמועצות התלמידים אינן עוסקות במידה מספקת בקידום החינוך לדמוקרטיה וחשבו שיש להרחיב את הפעילות בתחום זה, או אולי לא היו ערים ומודעים לנעשה בו. במילים אחרות, אף שבפועל התלמידים שותפים בתהליכי בחירה דמוקרטיים ומתנסים בפעילויות למיניהן של הכנה לחיים בחברה דמוקרטית, הם אינם מקשרים בין קיום הפעילויות הדמוקרטיות במסגרת מועצת התלמידים בבית ספרם לבין הערך של חינוך לדמוקרטיה. לפיכך ייתכן כי תלמידים "מתחנכים לדמוקרטיה" בלי להיות מודעים לכך, והדבר עלול לצמצם את יכולתם להפנים את הערך החשוב הזה. מסקנה זו מחזקת את הצורך בהגדרת מבנה מושגי ברור של מועצת התלמידים הבית-ספרית ושל פעילותה, כזה שיתרום לחיזוק ההבנה והמודעות של התלמידים לנושא החינוך לדמוקרטיה ולשאר הערכים הגלומים במועצות התלמידים.

הסבר נוסף נסמך על הפער אשר קיים בין ערכי הדמוקרטיה המוטמעים באמצעות מועצות תלמידים לבין ערכים שמרניים וסמכותיים אחרים הקיימים בבתי ספר (כלפון, 2012). התלמידים מבינים כי מועצת התלמידים היא גוף דמוקרטי אשר פעילויותיו מנסות להנחיל לתלמידים ערכים דמוקרטיים, אולם בפועל יכולתו הדמוקרטית של גוף זה מוגבלת ותחומה: מועצת התלמידים פועלת במסגרת חינוכית לא דמוקרטית (בית הספר), וזו מצמצמת את יכולת הפעולה, הטיפול וההתערבות של המועצה במרבית התחומים בבית הספר. המסקנה היא שעל מערכת החינוך, מוסדות החינוך החברתי ובתי הספר למצוא דרך שתאפשר לצמצם את הפערים הקיימים בין המסר של חינוך לדמוקרטיה לבין מגמות שמרניות היררכיות הקיימות בבתי הספר.

הצורך במבנה מוגדר ובמסגרת פעילות מוסכמת של מועצות התלמידים עולה גם מהממצאים באשר לתחום האקלים הבית-ספרי. בתחום זה נכללים תחומי המשנה: אקלים - תרבות וחברה (גיבוש כיתה, מסיבות בית-ספריות, פעילויות ספורטיביות למיניהן) ואקלים - משמעת והתנהגות (פעילויות שמטרתן היא לטפל בבעיות משמעת: איחורים, אלימות, סכסוכים בין תלמידים או בין מורים לתלמידים) (כלפון, 2017). אם תחום המשנה הראשון משמש כר נרחב למעורבות ולפעילות של תלמידים בכלל ושל מועצת התלמידים בפרט, הרי בתחום המשנה השני נכללות סוגיות שהטיפול בהן הוא בתחום סמכותו של הצוות החינוכי. עם זאת, ייתכן כי מן הראוי לשלב נציגים של מועצות התלמידים גם בקבלת החלטות בסוגיות

אלו: פעילות המועצה תוכל לתרום לשיפור האקלים הבית-ספרי הן בנושא התרבות והחברה הן בנושא המשמעת וההתנהגות.

התרומה השלישית של המחקר הנוכחי היא הרחבה מתודולוגית ומושגית של ממצאי מחקר קודם (Halfon & Romi, 2021). באותו המחקר התקבלו שני תחומי תוכן מקוטבים: זכויות תלמידים והתנדבות בקהילה. שני המשתנים האלה היוו צירים מרכזיים בהגדרת טיפוסים של מועצות תלמידים. מהמחקר הנוכחי עולה כי שני תחומי התוכן האלה ממוקמים במפה באזורים מנוגדים (בהיבט הזוויתי) ומרוחקים (בהיבט הרדיאלי). הדבר מעיד על קיומה של דואליות, התבוננות "פנימה והחוצה", במהלך ההתנסות בפעילות בשני תחומי התוכן הללו: מחד גיסא, בהתנדבותם בקהילה התלמידים חווים חוויות שעניינן הוא הצרכים של הזולת, הקהילה והציבור, כלומר פעילויותיהם מבטאות "מחויבות מעבר לעצמי" (commitment beyond self) (מגן, 2011); מאידך גיסא, בפעילותם לקידום זכויות התלמידים חוויותיהם מתמקדות במילוי צורכיהם וזכויותיהם האישיות.

במחקרי המשך מוצע להוסיף ניתוחים של משתנים מתערבים, כמו למשל המגדר של התלמיד, מאפיינים נוספים של בתי הספר, אזור גאוגרפי וכן הלאה.

השלכות לשדה החינוך והמלצות

המודל המושגי של מבנה מועצות התלמידים ופעילותן שהוגדר במחקר הנוכחי מאפשר לצוותי ההוראה והניהול בבתי הספר לבחון, להגדיר ולתאר את פעילות מועצת התלמידים בבית הספר ולאבחן חוזקות ואתגרים בפעילותה:

- חשוב שצוותי ההוראה והניהול יכירו את מגוון תחומי התוכן וזירות הפעולה של מועצת התלמידים בבית ספרם, כמו גם את אלה אשר היא יכולה להיות מעורבת בהם.
- רצוי שכל בית ספר יזהה את חשיבותם ואת תרומתם הייחודית של כל תחום תוכן וכל זירת פעולה של מועצת התלמידים לצרכים הייחודיים של תלמידיו ושל בית הספר. מודעות כזו עשויה לסייע בהגדרה וביישום מיטביים של המטרות, היעדים ותהליכי העבודה של מועצות התלמידים בהתאם לצרכים האלה.
- כדאי שכלל הגורמים הרלוונטיים - מערכת החינוך, החינוך החברתי הלא-פורמלי, בתי הספר והתלמידים עצמם - יהיו שותפים לקביעת מסגרת מוגדרת למועצות התלמידים (לרבות תוכנית לימודים ודרכי פעולה). קביעת המסגרת צריכה להתבסס על המודל המושגי המוצע במאמר הנוכחי, כמו גם על הצרכים הייחודיים של בית הספר ותלמידיו.
- הכרה של סגל בית הספר בתרומה החשובה של מועצת תלמידים פעילה - לטיפוח אקלים בית-ספרי מיטבי, לחיזוק תחושת השייכות של התלמידים לבית הספר, לקידום זכויותיהם ואף לצמצום של מקרי אלימות בבית הספר - צריכה להתבטא בהקצאת משאבים וזכויות. יש לעודד תלמידים לפעול במסגרת מועצת התלמידים ואף לתגמל אותם על כך אישית וחברתית.
- מומלץ כי צוותי ההוראה, החינוך והניהול, בשיתוף התלמידים עצמם, ימצאו דרכים חינוכיות לחזק את ההבנה והמודעות של התלמידים לנושא החינוך לדמוקרטיה ולחשיבות

של מעורבות בקהילה כחלק מפעילויות מועצת התלמידים. יש לעשות זאת תוך כדי התחשבות בקונפליקט שבין ערכי החינוך לדמוקרטיה לבין המגמות השמרניות ההיררכיות אשר מאפיינות את רוב בתי הספר.

- על מנת לעודד ולפתח כישורי מנהיגות בקרב התלמידים בכלל ובמסגרת מועצת התלמידים בפרט נדרשת מודעות של הצוות לצורך להאציל סמכויות לתלמידים הפעילים במועצות. מן הראוי שאת תחומי האחריות והסמכות של התלמידים האלה יקבעו יחדיו צוות בית הספר והתלמידים.

לסיכום, בשל החשיבות הגבוהה של מעורבות תלמידים בבתי הספר ובקהילה ובשל תרומת המעורבות הזו לתלמידים, לבית הספר ולקהילה, חשוב לבחון דרכי פעולה נוספות להרחבת המסגרות, התחומים והזירות אשר תלמידים בבית הספר עשויים להיות פעילים ומעורבים בהם.

מקורות

- אבגר, ע' (2016). השתתפות ילדים ובני נוער בהליכי קבלת החלטות וקביעת מדיניות. הכנסת, מרכז המחקר והמידע.
- בודנרו, ד' (1994). האווירה הדמוקרטית כפי שהיא נתפסת על-ידי מורים ותלמידים במסגרות שונות של החינוך העל-יסודי. חיבור לשם קבלת התואר "מוסמך", אוניברסיטת בר-אילן.
- גולדרט, מ' (2020). חינוך בלתי-פורמלי. לקסי-קיי, 14, 22-25.
- גוסקוב, ע' (2016). למורה כבר אין עיניים בגב: משבר הסמכות החינוכית בעידן הפוסט-מודרני וקווים מנחים לשיקומה. מכון מופ"ת.
- גרוס, ז' וגולדרט, מ' (2017). סקירת ספרות המוגשת ללשכת המדען הראשי במשרד החינוך בנושא: השפעת החינוך הבלתי פורמלי על משתתפיו. אוניברסיטת בר-אילן, בית הספר לחינוך.
- דרור, י' (1994). החינוך החברתי-ערכי ב'זרם העובדים' בתקופת המנדט הבריטי (1921-1948) - מעבר לחינוך עכשווי. אוניברסיטת תל-אביב.
- דרור, י' (2002). תולדות החינוך הקיבוצי: ממעשה להלכה. הקיבוץ המאוחד.
- דרור, י' (2004). מערכת החינוך כסוכנת הפטריוטיזם היהודי במדינת ישראל: מ"ציונות חלוצית" ל"ישראליות מאוזנת". בתוך א' בן-עמוס וד' בר-טל (עורכים), פטריוטיזם: אוהבים אותך מולדת (עמ' 137-173). דיונון והקיבוץ המאוחד.
- דרור, י' (2007א). כלים שלובים בחינוך הלאומי: הסיפור הציוני. מאגנס.
- דרור, י' (2007ב). תולדות החינוך הבלתי פורמלי של הנוער ב"יישוב" ובמדינת ישראל. בתוך ש' רומי ומ' שמידע (עורכים), החינוך הבלתי פורמלי במציאות משתנה (עמ' 29-72). מאגנס.
- זיוון, ש' (2020). החינוך הבלתי פורמלי: ממדים משותפים ודרכי ביטוי. יוזמה - מרכז לידע ולמחקר בחינוך.
- יונה, ג' (1993). מועצות תלמידים - מעמדן ומידת מעורבותן: יישום תהליכים דמוקרטיים בחברת התלמידים בבית הספר. חיבור לשם קבלת התואר "מוסמך", אוניברסיטת חיפה.
- כהן, א"ה (2008). סטודנטים יהודים צרפתיים בישראל: ניתוח מבני של ערכים. בתוך א' יניב וד' אליצור (עורכים), תורת השטחות: תיאוריה ומחקר במדעי החברה (עמ' 186-197). אגודת תורת השטחות.

- כלפון, א' (2012). מועצות תלמידים בבתי ספר תיכוניים ממלכתיים וממלכתיים דתיים: בניית טיפולוגיה, זיהוי מאפיינים ובדיקת השפעה בתחומי אקלים בית ספרי, חינוך לדמוקרטיה, זכויות תלמידים, התנדבות בקהילה ומנהיגות תלמידים. חיבור לשם קבלת התואר "דוקטור לפילוסופיה", אוניברסיטת בר-אילן.
- כלפון, א' (2017). מעורבות של מועצות תלמידים בפעילויות בבתי ספר על-יסודיים. שאנן, כג, 145-127.
- כלפון, א' ורומי, ש' (2020). הערכת הפעילות של מועצת התלמידים בבית הספר: השוואה בין תפיסות תלמידים פעילים ובלתי פעילים. הייעוץ החינוכי, כב, 93-116.
- מגן, צ' (2011). בני נוער, אושר ומחויבות מעבר לעצמי. בתוך מ' גרומב, צ' מגן ור' סטויצקי (עורכים), מישוהו להתנדב אתו: התנדבות ובני נוער מתנדבים במאה ה-21 (עמ' 47-65). נדב הוצאת ספרים. נאמן, ט' ולסר, ע' (2011). רצף חינוכי מבוקר עד ערב: תפיסת החינוך הרשותי בעבודת המפקח. משרד החינוך, מינהל חברה ונוער.
- פרידמן, י' (2008). אסטרטגיה וערכים ארגוניים: איתנות, יוקרה והיענות. בתוך א' יניב וד' אליצור (עורכים), תורת השטחות: תיאוריה ומחקר במדעי החברה (עמ' 15-54). אגודת תורת השטחות. קליבנסקי, ח' (2007). היבטים התפתחותיים וחברתיים בחינוך הבלתי פורמלי הממלכתי. בתוך ש' רומי ומ' שמידע (עורכים), החינוך הבלתי פורמלי במציאות משתנה (עמ' 223-250). מאגנס.
- Alderson, P. (2000). School students' views on school councils and daily life at school. *Children & Society, 14*(2), 121-134.
- Boylan, C. R. (2005). Training needs of rural school council members. *Australian Educational Researcher, 32*(2), 49-63.
- Cohen, E. H. (2007). Researching informal education: A preliminary mapping. *Bulletin de Méthodologie Sociologique, 93*, 70-88.
- Cohen, E. H., & Tresser, C. (2011). Matrix assisted structural hypothesis construction. *Bulletin de Méthodologie Sociologique, 109*, 5-19.
- Council of Europe (2016). *Council of Europe strategy for the rights of the child* (2016-2021). <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168066cff8>
- Cox, S., & Robinson-Pant, A. (2005). Challenging perceptions of school councils in the primary school. *Education 3-13, 33*(2), 14-19.
- Cremin, L. A. (1976). *Public education*. Basic Books.
- Cross, B., Hulme, M., & McKinney, S. (2014). The last place to look: The place of pupil councils within citizen participation in Scottish schools. *Oxford Review of Education, 40*(5), 628-648.
- Fletcher, A., Fitzgerald-Yau, N., Wiggins, M., Viner, R. M., & Bonell, C. (2015). Involving young people in changing their school environment to make it safer: Findings from a process evaluation in English secondary schools. *Health Education, 115*(3-4), 322-338.

- Garratt, D., & Piper, H. (2008). Citizenship education in England and Wales: Theoretical critique and practical considerations. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 14(5-6), 481-496.
- Gilljam, M., Esaiasson, P., & Lindholm, T. (2010). The voice of the pupils: An experimental comparison of decisions made by elected pupil councils, pupils in referenda, and teaching staff. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 22(1), 73-88.
- Gray, P., & Chanoff, D. (1986). Democratic schooling: What happens to young people who have charge of their own education? *American Journal of Education*, 94(2), 182-213.
- Guttman, L. (1982). Facet theory, smallest space analysis, and factor analysis. *Perceptual and Motor Skills*, 54(2), 491-493.
- Halfon, E., & Romi, S. (2019). High school student councils: Types, platforms, arenas of activity, and in-school initiatives. *Journal of Educational Thought*, 52(1), 31-55.
- Halfon, E., & Romi, S. (2021). High-school student councils: A typological approach. *Education, Citizenship and Social Justice*, 16(2), 114-134.
- Heath, S. B. (2001). Three's not a crowd: Plans, roles and focus in the arts. *Educational Researcher*, 30(7), 10-17.
- Hübscher-Younger, T., & Narayana, N. H. (2003). Authority and convergence in collaborative learning. *Computers & Education*, 41(4), 313-334.
- League of Nations (1924). *Geneva Declaration of the Rights of the Child*. United Nations documents website: <http://www.un-documents.net/gdrc1924.htm>
- Levy, S. (1985). Lawful roles of facets in social theories. In D. Canter (Ed.), *Facet theory: Approaches to social research* (pp. 59-96). Springer.
- Levy, S. (2005). Guttman, Louis. In K. Kempf-Leonard (Ed.), *Encyclopedia of social measurement* (Vol. 2, pp. 175-188). Elsevier.
- Mager, U., & Nowak, P. (2012). Effects of student participation in decision making at school. A systematic review and synthesis of empirical research. *Educational Research Review*, 7(1), 38-61.
- Porumbu, D. (2014). Informal learning – an opportunity in training educators. *Journal Plus Education*, 10(2), 337-341.
- San Antonio, D. M. (2008). Creating better schools through democratic school leadership. *International Journal of Leadership in Education*, 11(1), 43-62.
- Schlinker, W. R., Kelley, W. E., O'Phelan, M. H., & Spall, S. (2008). Support and resources for site-based decision-making councils: Perceptions of former council members of two large Kentucky school districts. *Florida Journal of Educational Administration & Policy*, 2(1), 29-49.
- Scott, C. A. (1908). *Social education*. Ginn & Company.

נספח: שאלון להערכת פעילות מועצת התלמידים

כחלק ממחקר העוסק בנושא "מועצות תלמידים בבתי ספר על-יסודיים", מחקר שנערך באישור המדען הראשי במשרד החינוך, נשמח אם תענה/י על שאלון זה.

תודה על המאמץ!

חלק א': פרטים אישיים

המגדר: זכר / נקבה

לומד/ת בכיתה: _____

מהי מגמת הלימוד שלך? _____

חלק ב': מועצת תלמידים

להלן רשימת היגדים העוסקים בפעילות המועצה בבית ספרך. עבור כל היגד הקף/הקיפי בעיגול את המספר המשקף ביותר את דעתך.

כלל לא	במידה מועטה	במידה רבה	במידה רבה מאוד	
1	2	3	4	1. המועצה פועלת להפגת מתחים בין התלמידים להנהלה
1	2	3	4	2. המועצה מקדמת התנדבות בקהילה
1	2	3	4	3. המועצה תורמת ליצירת אקלים חיובי בבית הספר
1	2	3	4	4. המועצה מפתחת כושר מנהיגות בקרב פעיליה
1	2	3	4	5. המועצה פועלת לקדם חינוך לאזרחות
1	2	3	4	6. המועצה מייצגת את האינטרסים של התלמידים בפני ההנהלה
1	2	3	4	7. המועצה מסייעת להנהלה לשמור על סדרי בית הספר ונהליו
1	2	3	4	8. המועצה מחבבת על התלמידים את חיי בית הספר
1	2	3	4	9. המועצה מגבירה את תחושת השייכות של התלמידים למוסד
1	2	3	4	10. המועצה משמשת ערוץ הידברות בין צוות ההוראה לבין התלמידים
1	2	3	4	11. המועצה מפתחת חשיבה ביקורתית בקרב פעיליה
1	2	3	4	12. המועצה מאפשרת התנסות בעקרונות המסטר הדמוקרטי
1	2	3	4	13. התלמידים במועצה מתנסים בעבודת צוות
1	2	3	4	14. המועצה דואגת לצרכים של כלל תלמידי בית הספר
1	2	3	4	15. המועצה פועלת לסייע לאנשים בחברה ובקהילה

אנו מודים לך על תשומת הלב והשקעת המאמץ!